

ВІДГУК

**офіційного опонента – докторки юридичних наук, доцентки Благої
Алли Борисівни на дисертацію Сєдих Петра Васильовича
«Кримінологічний аналіз та протидія кримінальному сепаратизму
в Україні», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми, обраної для дисертаційного дослідження.

Феномен сепаратизму ставав предметом наукових розвідок науковців різних галузей – політології, соціології, міжнародних відносин, кримінального права. Проте актуальність його дослідження для України й на сьогодні не знижується, оскільки він трансформувався з локальної тенденції в керовану технологію зовнішнього впливу (гібридної війни), що синхронізує силове ядро та становить головну загрозу цілісності нашої країни. Залишається не повністю вирішеною проблема чіткого розмежування політичного сепаратизму (як права на самовизначення, що може мати легальні форми) та кримінального сепаратизму (як протиправної діяльності, спрямованої на насильницьке порушення територіальної цілісності). Розробка ефективних заходів протидії кримінальному сепаратизму потребує якісного кримінологічного аналізу цього явища.

Таким чином, актуальність обраного Петром Васильовичем Сєдих напрямку дисертаційного дослідження зумовлена як практичними, так і теоретичними міркуваннями. Як вірно зазначає дисертант, складність проблеми полягає в тому, що на монографічному рівні проблематика кримінального сепаратизму, його кримінологічного аналізу та протидії цьому явищу в українському суспільстві не розглядалась. Звісно, окремі наукові дослідження проводились в цій сфері, але вони охоплювали або окремі різновиди кримінального сепаратизму, або окремі напрямки дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації П. В. Сєдих, визначається тим, що вони підтверджені певними науковими доказами, емпіричними фактами і є переконливими. Викладені у вступі та розділах основної частини роботи положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують у тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, не повністю розроблені в науці, перспективні для дослідження.

Науково-теоретичну основу роботи становлять дослідження з кримінології, кримінального права, політології, психології, історії, теорії держави та права (252 найменування джерел).

Інформаційною та емпіричною базою дослідження є статистичні дані Державної Судової Адміністрації України щодо кількості осіб, засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито та види кримінального покарання та дані щодо складу засуджених за ст.ст. 109, 110, 110-2, 111, 436, 437, 447 КК України, матеріали судових рішень за ст.ст. 109, 110, 110-2, 111, 436, 437, 447 КК України; офіційна статистика Офісу Генерального прокурора України щодо кількості облікованих кримінальних правопорушень та вручених повідомлень про підозру за ст.ст. 109, 110, 110-2, 111, 436, 437, 447 КК України.

Зібраний теоретичний та емпіричний матеріал аналізується з використанням різноманітних методів наукового пошуку, що у цілому свідчить про достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, викладених в дисертації.

Вказане дозволяє зробити висновок, що сформульовані в дисертації наукові положення, висновки і рекомендації мають достатній ступінь обґрунтованості і достовірності.

Наукова новизна положень, які виносяться на захист. Ознайомлення зі змістом дисертації дозволяє визнати, що мету дослідження виконано. Отримані під час проведення дисертаційного дослідження результати вирішують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для подальшого розвитку й удосконалення кримінологічного аналізу та протидії кримінальному сепаратизму в Україні. Так, заслуговують на підтримку міркування та пропозиції здобувача щодо:

- визначення кримінального сепаратизму як соціально-правового явища, що виступає як сукупність кримінально-караних діянь і полягає в реалізації різноманітних форм поведінки, які містять в собі ознаки сепаратизму;
- комплексної кримінологічної характеристики кількісних та якісних показників кримінального сепаратизму в період з 2013 року по 2024 рік;
- розробленого кримінологічного портрета особистості злочинця, який реалізує кримінально-протиправні діяння, що мають сепаратистське забарвлення;
- кримінально-правової структури кримінального сепаратизму;
- системи факторів, що обумовлюють сепаратизм в Україні.

Результати і положення дисертації, які виносяться на захист, відповідають вимогам положення на здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими та логічними, мають належний ступінь наукової новизни та практичне значення.

Основні положення та висновки дослідження, що сформульовані в дисертації, відображено у 8 наукових працях, серед яких 3 наукових статті, опублікованих у наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук категорії «Б», 5 наукових статтях та тезах наукових доповідей на конференціях різного рівня.

Таким чином, наукові результати описані в дисертаційній роботі повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що окремі його положення, висновки та пропозиції можуть бути використані у:

- у правотворчості – для удосконалення чинного кримінального законодавства у сфері встановлення кримінальної відповідальності за дії сепаратистського характеру;
- у правозастосовній діяльності – для удосконалення діяльності Служби безпеки України та інших правоохоронних органів у організації протидії кримінальному сепаратизму в Україні;
- у науковій роботі – під час наступних досліджень проблем кримінологічного аналізу та протидії кримінальному сепаратизму;
- у навчальному процесі – для здобувачів вищої освіти під час вивчення навчальних дисциплін «Кримінальне право», «Актуальні проблеми кримінального права», «Кримінологія» та «Протидія злочинності».

Структура роботи. Дисертація складається з анотації, вступу, переліку умовних позначень, трьох розділів, що включають десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Загальний обсяг дисертації становить 247 сторінок, з них основний текст – 172 сторінки, список використаних джерел (252 найменування) – 30 сторінок, додатки – 15 сторінки.

Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, наводить перелік публікацій, в яких викладені основні результати представленого дослідження. Анотація викладена українською і англійською мовами. У вступі визначено об'єкт і предмет дослідження, наведено актуальність вибраної теми, зазначені особисті внески дисертанта та інформацію про апробацію дисертації на профільних заходах.

У першому розділі досліджені поняття, природа, види та форми кримінального сепаратизму; проаналізовані кримінологічні показники кримінального сепаратизму та розкриті особливості особистості кримінального сепаратиста.

Другий розділ присвячений розробці теоретичних основи детермінації кримінального сепаратизму в Україні, аналізу соціально-економічних, політичних, правових та організаційно-управлінських факторів кримінального сепаратизму в Україні.

У третьому розділі дисертант розглядає стан наукової розробки проблем протидії злочинності взагалі та кримінальному сепаратизму зокрема, а також зосереджує увагу на загальносоціальних, спеціально-кримінологічних, індивідуальних заходах та міжнародних механізмів протидії кримінальному сепаратизму.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності. За своїм змістом дисертаційна робота здобувача повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 «Право». Дисертаційна робота є завершеною науковою працею.

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові збіги, можна зробити висновок, що дисертаційна робота П. В. Сєдих є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Погоджуючись із загальною концепцією дисертаційної роботи Сєдих Петра Васильовича, констатуємо правильність і важливість конкретних положень, які виносяться на захист, звернемо увагу і на **окремі дискусійні аспекти**, а саме:

1. Досліджуючи феномен кримінального сепаратизму, у підрозділі 1.1 автор наголошує на тому, що під кримінальним сепаратизмом слід розуміти соціально-правове явище, яке виступає сукупністю кримінально-караних діянь і полягає в реалізації різноманітних форм поведінки, що містить в собі ознаки сепаратизму. Однак, оскільки він не уточнює, які саме ознаки мають характеризувати сепаратизм, зазначене визначення видається недостатньо чітким. Бажано було б, щоб під час захисту дисертант конкретизував, які саме ознаки, на його думку, характеризують сепаратизм як соціально-правове явище.

2. Узагальнюючи мотивацію кримінального сепаратиста як ознаку кримінально-правового характеру його кримінологічного портрету, у

підрозділі 1.3 дисертант вказує, що «це суб'єкт, чия участь у сепаратистських діях зумовлена не ідеологічними чи національними переконаннями, а егоїстичними, корисливими, девіантними або опортуністичними мотивами. Його діяльність – це форма кримінального паразитування на політичному конфлікті». Однак далі, як на мене, автор дещо собі протирічить: описуючи морально-психологічні ознаки кримінального сепаратиста зазначає, що він діє під впливом ідеї «справедливості», «самовизначення», часто виправдовує злочинні дії «вищою метою» (табл. 1.13).

3. Дисертант опрацював значну кількість джерел, наводить міркування різних авторів, проте не завжди надає їм свою оцінку. Так, класифікуючи причини виникнення явища сепаратизму, Н. І. Романюк серед інших називає зовнішньополітичні чинники: «підтримка сепаратистів з боку «наддержав» і сильніших сусідніх країн. Мотиви підтримки різні: послабити конкурента, опанувати геополітично важливими районами й економікою окремих регіонів, нажитися на торгівлі зброєю і найманцями з учасниками конфлікту. Без підтримки ззовні призвести до розпаду Югославії, Чехословаччини чи СРСР було б вкрай важко. Приклади зовнішнього контролю над зонами сепаратизму – Косово». Хотілося б дізнатися, наскільки обґрунтованою дисертант вважає позицію зазначеного автора з приводу «зовнішньої» підтримки сепаратистів з боку «наддержав» і сильніших сусідніх країн як основної причини розпаду СРСР?

4. У розділі 2 дисертант досить детально розглядає декілька груп факторів, які детермінують кримінальний сепаратизм: соціально-економічні, політичні, правові, організаційно-управлінські. Вважаю, що робота тільки б виграла, якби автор відповідно до виявлених детермінант у розділі 3 запропонував доречні заходи протидії кримінальному сепаратизму.

Проте наявність спірних й дискусійних положень не знижує достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, висловлених в рецензованій дисертації. Скоріше, навпаки, це є свідченням творчого характеру роботи, того, що автор сміливо береться за вирішення теоретично складних і практично важливих питань.

Висновок про дисертаційну роботу. Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії П. В. Сєдих на тему «Кримінологічний аналіз та протидія кримінальному сепаратизму в Україні» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне

значення для галузі знань 08 Право. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач Сєдих Петро Васильович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент
завідувач кафедри цивільного та
кримінального права і процесу
Чорноморського національного
університету імені Петра Могили,
доктор юридичних наук, доцент

Алла БЛАГА